

Waterloo - ett europeiskt ödesdrama

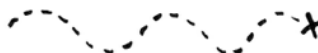
Händelsen har gått till historien som slaget vid Waterloo, trots att byn med detta namn ligger en bit bort, längre norrut längs den landsväg som går från gränsstaden **Charleroi** i söder till **Brüssel** i norr. Själva slagfältet är beläget mellan höjden Mont St Jean i dess nordliga del och gården La Belle alliance i dess sydliga. Ett flertal namnalternativ diskuterades men de engelskspråkiga segrarna fastnade vid det namn som klingade bäst på deras språk - Waterloo.

Det är klassisk mark och en klassisk europeisk händelse, som ändade en epok och inledde en annan. Fälten badar i sol denna vackra sommarkväll i juni. På toppen av den konstgjorda Lejonkullen fläktar vinden behagligt. Kvällen den 18 juni 1815 lär också ha varit vacker, men det gjorde knappast vistelsen där mer behaglig. Från toppen av kullen har vi en magnifik utsikt över fälten runt omkring. Arméernas uppställning och stridens olika faser kan studeras på en informationstavla.

Här drabbade Napoleons 70 000 franska soldater samman med lika många briter, tyskar, holländare och belgare under ledning av hertigen av Wellington. Under sena eftermiddagen anföll 30 000 preussare fransmännen högra flank och avgjorde därmed slaget, som blev Napoleons sista. Nedanför oss till höger ligger herrgården Hougomont, där fransmännen satte igång ett avledningsanfall vid middagstid. En bit bort till vänster ser vi korsningen där Wellington hade sin stabsplats. Mitt emot, på andra sidan fälten anar vi den åssträckning där de franska trupperna ställde upp och varifrån de anföll. Det mest anslående av dessa bör ha varit det massiva anfall av franska ryttare som sattes igång på seneftermiddagen. Uppåt 10 000 ryttare deltog. Marken lär ha skakat under soldaternas fötter.

Vid förra årets tvåhundraårsfirande fylldes fälten av tusentals nördiga entusiaster, utklädda till dåtidens soldater, under beskådande av ytterligare tusentals historieintresserade. Det sägs ha varit det största "re-enactment" som gått av stapeln någonsin. 5000 soldater var samlade, 300 hästar och 100 kanoner.

Lagom till jubileet öppnade det nyrenoverade museet som placerats under jord. Det är pedagogiskt och påkostat. Den moderna tekniken används flitigt, för att åskådliggöra händelserna så väl som möjligt, både visuellt och känslomässigt. Men det gamla rotunda-museet från början av 1900-talet är inte dåligt det heller. På en jättelik cirkelformad målning tar vi del av slagets höjdpunkt, vid det tidigare nämnda stora franska kavallerianfallet.

Varför denna uppståndelse? Är detta viktigt? Ja, slaget vid Waterloo 1815 är en vändpunkt i Europas historia, fullt i klass med andra nyckelår som 1871 (Tysklands enande), 1914 (första världskrigets utbrott) och 1989 (murens fall) för att nämna några.

Det var en "all-europeisk" historia, som berörde hela kontinenten. Också vi på våra nordliga breddgrader var helt involverade. Det var inom ramen för detta europeiska "världskrig" som ryssarna erövrade Finland och det stympade Sverige tilläts ockupera Norge. Det är också en historisk händelse som befinner sig på tillräckligt långt avstånd i tiden för att den inte ska vara "särig" i det avseende som andra världskriget fortfarande är. Därför är det enligt många, helt ok att "leka krig" på det sätt som man gör här.

Också vid vårt besök finns det ett litet förband på plats, bestående av entusiastiska holländare. De övar excersis och skjuter salveeld med sina musköter. Det smäller och ryker. "Bylandts brigad, frågar jag, var det inte den som flydde i panik i slagets inledning?" "Nej, nej, får jag snabbt till svar, några bataljoner stannade kvar. Vi tillhör den delen av förbandet!"

Uniformerna var färgglada och extravaganta, musköter och kanoner producerade stora mängder krutrök. Det gör naturligtvis den här tidens krig till en estetisk historia som skiljer den från senare konflikter. Det är dock klädsamt att minnas att slaget innebar död eller lemlästning av ca 60 000 män och 10 000 hästar. Det är också lätt att föreställa sig skräcken och rädslan hos soldaterna i det kejsrerliga gardets kolonner som sakta avancerande uppför den likbeströdda slutningen Mont St Jean när det närmade sig kväll och den sega bataljen måste avgöras.

Solen håller alltså på att gå ner, den aktuella junikvällen 1815. Nästan alla franska soldater har satts in i striden. Bara några få bataljoner ur det kejsrerliga gardet återstår. I ett sista desperat försök att bryta Wellingtons linje och vinna slaget anfaller fem bataljoner av dessa erfarna och modiga män den anglo-allierade linjen, uppe på åsen. Det är ett magnifikt anfall, till ljudet av trummor och flöjtspel. Men gardessoldaterna är ensamma, inga friskyttar, inget kavalleri sätts in. Uppe på krönet möts de av de brittiska förbanden. Under några helvetiskt intensiva minuter utväxlar förbanden en mördande eldgivning på mycket kort avstånd. De brittiska enheterna är formerade i linje, vilket ger många fler soldater möjlighet att använda sina musköter jämfört med fransmännens kolonnformation. Det avgör sannolikt saken.

De överlevande gardessoldaterna vacklar, vänder och flyr. När ryktet färdas över fältet att gardet retirerar – "la garde recule" - tappar de slutkörde fransmännen modet. Förbanden börjar lösas upp, soldaterna flyr. Wellington beordrar nu hela linjen framåt. Allt är över.

Förutom att innebära slutet för alla dessa soldater var slaget också slutet för Napoleon och en hel epok i Europas historia. Kontinentens dominerande stat - Frankrike - reducerades till sina ursprungliga gränser, Ryssland och Storbritannien trädde fram som Europas nya ledarstater och en konservativ reaktion svepte över kontinenten. Men folken i Europa hade genom revolutionsåren väckts till politiskt och nationellt medvetande och det dröjde inte länge förrän ropen efter medborgerliga rättigheter och nationell frigörelse på nytt gjorde sig hörda.

Ett nytt sätt att föra krig uppstod under de kommande decennierna. Fram mot mitten av 1800-talet förändras förutsättningen för krigföring fullständigt genom införandet av räfflade eldrör och därmed en mycket större träffsäkerhet och längre räckvidd för handeldvapen och kanoner. Aldrig mer skulle man på ett europeiskt slagfält få se två härar ställa upp i fullt dagsljus på bara några hundra meters avstånd från varandra. Aldrig mer skulle tätt packade kavalleriförband avancera över öppna fält med pråliga uniformer. Och aldrig mer skulle härarnas befälhavare röra sig till häst längs linjerna, lätt igenkännbara från motståndarsidan.

